

УДК 378. 147. 227: 331. 45

**ОСОБЛИВОСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ
ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ, ІНСПЕКТОРІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ
ПРИ ВИВЧЕННІ КУРСУ «ОРГАНІЗАЦІЯ НАГЛЯДОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ПРАЦІ» У ВИЩИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

кандидат сільськогосподарських наук, Каменська І. С.

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди», Україна,
Переяслав-Хмельницький

У статті розглянуто проблему фахової підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, інспекторів з охорони праці при вивченні курсу «Організація наглядової діяльності в галузі охорони праці». Досліджено умови і засоби формування професійної компетентності та кар'єрного зростання майбутнього педагога професійного навчання (охорона праці), інспектора охорони праці в теорії та практиці. Встановлено, що діяльність педагога професійної освіти, інспектора з охорони праці вимагає постійного професійного зростання у всіх сферах освіти та виробництва, що дозволить підвищити конкурентоспроможність на ринку праці та забезпечити виробництво кваліфікованими фахівцями з охорони праці.

Ключові слова: фахівці з охорони праці, професійна підготовка, педагог професійного навчання, інспектор з охорони праці, охорона праці.

кандидат сельскохозяйственных наук, Каменская И. С. Особенности профессиональной подготовки будущих педагогов профессионального обучения, инспекторов по охране труда при изучении курса «Организация надзорной деятельности в области охраны труда» у высших учебных заведениях / ГВУЗ «Переяслав-Хмельницький ГПУ имени Григория Сковороды», Украина, Переяслав-Хмельницький

В статье рассмотрено проблему профессиональной подготовки будущих педагогов профессионального обучения, инспекторов по охране труда при изучении курса «Организация надзорной деятельности в области охраны труда». Исследовано условия и средства формирования профессиональной компетентности и карьерного роста будущего педагога профессионального обучения (охрана труда), инспектора охраны труда в теории и практике. Установлено, что деятельность педагога профессионального обучения, инспектора по охране труда требует постоянного профессионального роста во всех сферах образования и производства, что позволит повысить конкурентоспособность на рынке труда и обеспечить производство квалифицированными специалистами по охране труда.

Ключевые слова: специалисты по охране труда, профессиональная подготовка, педагог профессионального обучения, инспектор по охране труда, охрана труда.

PhD in of agricultural sciences, Kamenska I. S. Features of vocational training of the future vocational training teachers, labour safety inspectors at course studying «The organization of supervising activity in the field of the labour safety» at higher educational institutions / State higher educational institution "Pereyaslav-Khmelnytsky GPU named after Grigory Skovoroda", Ukraine, Pereyaslav-Khmelnytsky

In the article it is considered a problem of vocational training of the future vocational training teachers, labour safety inspectors at course studying «The organization of supervising activity in the field of labour safety». Studied the conditions and means of the formation of professional competence and of career growth of the future teacher of vocational training (labour safety), the inspector of a labour safety in of the theory and practice are. It is established that in the process of theory and practical training students develop such positive qualities as: ability to turn obtained theoretical knowledge in professional functions, the need of constant updating their knowledge and skills in practice, efficiency, the desire to self-improvement, responsibility. Also it is established, that activity of the vocational training teacher, the labour safety inspector demands constant professional growth in all education spheres and manufacture that will allow to raise competitiveness in a labour market and to provide manufacture by the qualified labour safety experts.

Keywords: labour safety experts, vocational training, the vocational training teachers, labour safety inspectors, labour safety.

Вступ. На сучасному етапі розвитку суспільства все більш актуально постає питання про збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності.

В Конституції України та у загальних принципах міжнародного права визначено, що людина, її життя і здоров'я, недоторканість і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю, кожен має право на належні, безпечні та здорові умови праці. Тобто, держава зобов'язана забезпечити усім працюючим захист здоров'я та життя у процесі трудової діяльності [10].

Питання підготовки дипломованих фахівців з охорони праці в нашій країні обговорювалося довгий час, але переважала думка, що охорона праці не є окремою галуззю [4].

Донедавна в Україні не було вищих навчальних закладів, які б готували фахівців з охорони праці і безпечної життєдіяльності. Така ситуація призвела до того, що на посади фахівців і керівників служб (відділів) охорони праці різних рівнів призначалися особи, які мають певний досвід роботи в цій області та обізнані з чинними нормативними документами. У результаті такої практики робота з управління охороною праці переважно

зводилась до здійснення функцій контролю (нагляд за станом устаткування, контроль проведення навчання і перевірки знань з охорони праці, забезпеченості персоналу засобами індивідуального захисту тощо) [6].

Проте Постановою КМУ України від 13.12.2006 р. №1719 було затверджено перелік напрямків, за якими повинна здійснюватися підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр і вперше передбачено підготовку бакалаврів за напрямом підготовки «Охорона праці» [8].

Процес підготовки педагогів професійного навчання, інспекторів з охорони праці складний та багатогранний, він вимагає комплексного підходу, щоб отримати в кінцевому результаті компетентного, конкурентоздатного, кваліфікованого фахівця з високим рівнем знань, на базі яких формується професійна свідомість та загальна культура студента.

На сьогодні проблема фахової підготовки інспектора-педагога ще не досліджена в повній мірі і залишається невирішеною, як у науці, так і на практиці. У зв'язку з цим, дана проблема в наш час набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми Методологічні й теоретичні аспекти розвитку професійної компетентності та професійна підготовка майбутніх фахівців є предметом вивчення багатьох сучасних науковців, а саме: Е. Альбітарової, І. Драч, С. Кара, Ю. Белової, С. Шаматажи, В. Докучаєвої, І. Каньковського, К. Ткачука, Н. Краснової, Н. Ларіонової, Д. Разіної, Е. Зеєра, А. Маркової та інших авторів.

В. Гладкова [3] зазначає, що вищі професійні навчальні заклади покликані організувати підготовку фахівців, здатних швидко орієнтуватися на ринку праці, доучуватися та переучуватися відповідно до вимог професії, таких, які володіють способами досягнення професійної компетентності та майстерності.

На думку І. Каньковського [5], специфіка професійної підготовки педагога професійного навчання, інспектора з охорони праці полягає в поєднанні педагогічної та професійної складових, а також в умінні самостійно оволодіти новою предметною областю в рамках відповідної галузі і апробації методики їх викладання.

Е. Н. Абильтарова [1] стверджує, що майбутній інженер-педагог спеціальності 6.010104, 7.010104 «Професійне навчання» профілю підготовки «Охорона праці в машинобудуванні» – це фахівець з вищою освітою, який може виконувати свої професійні функції як у педагогічній, так і в інженерній діяльності. Тому підготовка інженерів-педагогів з охорони праці в інженерному та педагогічному напрямах повинна здійснюватися комплексно та в однаковому об'ємі. Так, викладаючи у системі професійної освіти загальнотехнічні та професійно-практичні дисципліни, у нашому випадку охорону праці, майбутній інженер-педагог повинен досконало знати й інженерну справу. Виконуючи функції інженера

з охорони праці на виробництві, для проведення навчання з охорони праці та інструктажів робітникам майбутній інженер-педагог має володіти основами педагогічної майстерності.

Мета досліджень: теоретично обґрунтувати особливості фахової підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, інспекторів з охорони праці при вивченні курсу «Організація наглядової діяльності в галузі охорони праці» у вищих навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу дослідження Сучасне суспільство вимагає від майбутнього фахівця (інспектора-педагога), як трудового ресурсу, такі знання, уміння та навички, які забезпечать стале функціонування та подальший розвиток країни у європейському вимірі.

Реалізація стратегічних завдань до професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, інспекторів з охорони праці потребує нових підходів щодо організації навчального процесу.

Відповідно до галузевого стандарту вищої освіти України освітньо-професійна програма передбачає такі цикли підготовки:

- цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки і цикл природничо-наукової підготовки, що забезпечують певний освітній рівень;
- цикл професійної (професійно-орієнтованої) та практичної підготовки, що разом із попередніми циклами забезпечує певний освітньо-кваліфікаційний рівень. [2].

Навчальна дисципліна «Організація наглядової діяльності в галузі охорони праці» належить до циклу дисциплін професійної та практичної підготовки бакалавра за напрямом підготовки 6.010104 «Професійна освіта (Охорона праці)». Відповідно, студенти вивчають структуру і діяльність спеціально уповноважених центральних органів виконавчої влади з нагляду за промисловою безпекою, охороною і гігієною праці, пожежної та радіаційної безпеки, аудит і громадський контроль за охороною праці. Також вивчають питання взаємодії органів охорони праці з іншими державними наглядовими органами, повноваження місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування у галузі охорони праці.

Вищеназвана навчальна дисципліна сприяє формуванню професійної компетентності майбутнього педагога професійного навчання, інспектора з охорони праці. Навчання з даної дисципліни має бути структурованим і поєднувати за відповідними пропорціями лекції, практичні заняття, індивідуальні заняття, самостійну роботу з освоєнням нормативно-правової бази та виконанням індивідуальних завдань, консультації (індивідуальні чи у вигляді «круглих столів») і лише тоді проводити форми контролю (екзамен) за набутими знаннями.

Навчальна дисципліна «Організація наглядової діяльності в галузі охорони праці» складається з трьох змістових модулів: «Система державного нагляду за промисловою безпекою», «Аудит з промислової безпеки і охорони праці» та «Державний нагляд і громадський контроль за станом охорони праці» [2].

Предмет вивчення дисципліни: правова та нормативна бази організації наглядової діяльності з охорони праці в Україні, управління наглядовою діяльністю в галузі охорони праці, моніторинг охорони праці, вивчення функцій тих органів, що забезпечують організацію наглядової діяльності; набуття навичок аналізу й оцінювання стану наглядової діяльності.

Мета вивчення дисципліни полягає в: формуванні у майбутніх фахівців умінь та компетенції для забезпечення ефективного управління охороною праці та поліпшення умов праці з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду; оволодінні студентами знаннями та вміннями, що забезпечать йому, як майбутньому фахівцю з охорони праці, здатність здійснювати як безпосередньо інспекторські функції, так і забезпечувати зв'язок та дієву взаємодію з державними установами, наглядовими органами та громадськими організаціями у якості співробітника (інженера) служби охорони праці підприємства.

Завданням вивчення дисципліни «Організація наглядової діяльності в галузі охорони праці» є забезпечити здатність вирішувати типові задачі діяльності, що характерні для більшості виробничих або соціальних ситуацій, які можуть виникати при виконанні професійних обов'язків майбутнього фахівця (інспектора) з охорони праці, а саме: організація проведення контролю за дотриманням чинних нормативно-правових актів з охорони праці, стандартів безпеки праці у процесі виробництва; організація дотримання безпеки та гігієни праці; управління діями щодо попередження виникнення нещасних випадків та надзвичайних ситуацій техногенного характеру на виробництві; здійснення контролю за дотриманням на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форм власності чинного законодавства, правил, стандартів, норм, положень, інструкцій з охорони праці, виробничої санітарії, протипожежного стану та охорони навколишнього середовища; контроль за станом умов та безпеки праці на робочих місцях [7, с. 8].

Бакалавр напрямку підготовки 6.010104 «Професійна освіта (Охорона праці)» у своїй професійній діяльності орієнтований на забезпечення захисту працівників від шкідливих та небезпечних виробничих факторів. Відповідно, в результаті вивчення вищезгаданої дисципліни студенти повинні знати: основні поняття охорони праці та її завдання; законодавство з охорони праці; організаційну структуру СУОП; основні функції та завдання Системи управління охороною праці; права і відповідальність посадових осіб спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці; основи пожежної безпеки; основи електробезпеки; основні принципи формування безпечної життєдіяльності людини; мету та основні завдання аудиту з промислової безпеки і охорони праці; основи попередження і захист здоров'я та життя людини і середовища її проживання; правила здорового способу життя і поведінки людини; кримінальну відповідальність за порушення законодавства про охорону праці.

Навчальна дисципліна «Організація наглядової діяльності в галузі охорони праці» забезпечує на практиці оволодіння студентами, що готуються стати інспекторами з охорони праці, вміннями: визначити уповноважені організації у сфері проведення огляду, випробування та експертного обстеження (технічного діагностування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки; перевіряти виконання розпоряджень, приписів, постанов наглядово-профілактичних органів; приймати участь у підготовленні заключного акту про введення в експлуатацію нових і реконструйованих об'єктів виробничого та іншого призначення, про виконання робіт підвищеної небезпеки, про експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки; координувати діяльність щодо додержання чинного законодавства, правил, стандартів, норм, положень, інструкцій з охорони праці, виробничої санітарії, протипожежного стану та охорони навколишнього середовища; вжити заходів щодо притягнення до відповідальності посадових осіб, інших працівників підприємства, винних у невиконанні постанов органів державного нагляду за станом охорони праці; контролювати своєчасне проведення необхідних випробувань і технічних оглядів устаткування; розробляти проекти наказів чи розпоряджень з питань охорони праці; складати звіти з питань охорони праці.

В процесі професійної підготовки, майбутні педагоги професійного навчання, інспектори з охорони праці детально вивчають: Конституцію України, чинне трудове законодавство; постанови, розпорядження, накази та інші нормативно-правові документи, що регулюють відповідну сферу діяльності; ознайомлюються з: практикою застосування чинного законодавства, умовами праці, основами управління та права, правилами ділового етикету та спілкування, інструкцією з діловодства, правилами та нормами охорони праці та протипожежного захисту, основними принципами роботи на комп'ютері та відповідними програмними засобами, щоб вдало використовувати їх в свої майбутній професійній діяльності.

І якщо вивчення багатьох інших дисциплін освітнього плану забезпечують бакалавру базову підготовку з охорони праці та можливості вільного комунікативного зв'язку з відповідними фахівцями на виробництві, то знання, набуті при опрацюванні таких дисциплін як «Організація наглядової діяльності в галузі охорони праці», виокремлюють його серед інших фахівців, надають йому спеціального статусу, визначають його посаду саме як ключову у відповідній інспекції, теруправлінні або навіть у апараті центрального органу виконавчої влади з питань охорони праці або на підприємстві у якості інженера з охорони праці при вирішенні будь-яких питань охорони праці [7, с. 10].

При плануванні наглядової діяльності, майбутні фахівці з охорони праці повинні спрямовувати свою роботу на зниження рівня ризику (небезпеки) виробничих процесів на підконтрольних підприємствах. Вони повинні вміти

визначити рівень безпеки виробництва підконтрольних підприємств та на його основі планувати наглядову діяльність.

Висновки і перспективи Таким чином узагальнюючи вище сказане, можна прийти до висновку, що випускник буде глибоко-освіченим фахівцем з охорони праці, якщо не лише вболіватиме за культуру виробництва та здоров'я інших працівників, але й знатиме, як цього досягти, завдяки набутому досвіду та набутим знанням під час навчання у ВНЗ. Навчальний процес має бути поставлено так, щоб сформувати у майбутніх фахівців працезохоронний світогляд своєї професійної діяльності, що дозволить реалізувати себе у системі професійної освіти та на виробництві, підвищити конкурентоспроможність на ринку праці та забезпечити виробництво кваліфікованими фахівцями з охорони праці, які є продуктивною силою конкурентоспроможності держави.

Література:

1. Абільтарова Е. Н. Професійна підготовка майбутніх інженерів-педагогів у галузі охорони праці / Абільтарова Е. Н. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CB0QFjAAahUKEwihmJey86_IAhVFhSwKHTThRCfY&url=http%3A%2F%2Ffea.dgtu.donetsk.ua%3A8080%2Fjspui%2Fbitstream%2F123456789%2F11027%2F4%2Fabitlarova.pdf&usq=AFQjCNGS8ud8Jy4Rrtx1Gmy6OpRlC6pn0A&sig2=EVkj7daTg2J9WEaBLJoXbA&bvm=bv.104615367,d.bGg&cad=rjt.
2. Галузевий стандарт вищої освіти України. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра напряму підготовки 6.170202 "Охорона праці". Кваліфікації 3152 – Інспектор з охорони праці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://konspekta.net/lek-5061.html>.
3. Гладкова В. / Акмеологічні аспекти підготовки майбутніх фахівців / Гладкова В. // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / Гол. ред.: Мартинюк М.Т. – Умань: ПП Жовтий О. О., 2010. – Ч. 2. – С. 144-147.
4. Зацарний В.В. Підготовка фахівців у галузі охорони праці в Україні / Зацарний В.В. // Вестник ХНАДУ, – 2012. – Вып. 59, – С. 33-37.
5. Каньковський І. Професійна компетентність інженера-педагога / Каньковський І. // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / Гол. ред.: Мартинюк М. Т. – Умань: ПП Жовтий О. О., 2010. – Ч. 2. – С. 253-260.
6. Кружилко О. Є. Використання математичного моделювання в комп'ютерних навчальних системах з охорони праці // Проблеми охорони праці в Україні: Збірник наукових праць. – К.: ННДПБОП, 2009. – Вып. 17. – С. 91-96.
7. Організація наглядової діяльності в галузі охорони праці: Навч. посіб. / Ткачук К. Н., Филипчук А. С., Зеркалов Д. В., Полукаров О. І., Полукаров Ю. О., Кружилко О. Є. – К.: НТУУ«КПІ», 2014. – 261 с.

8. Постанова КМУ № 1719-2006-п від 13.12.2006 Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kodeksy.com.ua/norm_akt/source-KMU/type-Постанова/1719-2006-п-13.12.2006.htm.

9. Таран О. В. Сучасний стан і перспективи вдосконалення законодавства у галузі охорони праці / О. В. Таран // Форум права. – 2011. – № 3. – С. 770–773 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-3/11tovgor.pdf>.

References:

1. Abil'tarova E. N. Profesiyna pidhotovka maybutnikh inzheneriv-pedahohiv u haluzi okhorony pratsi / Abil'tarova E.N. // [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu:

https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CB0QFjAAahUKEwihmJey86_IahVFhSwKHThRCfY&url=http%3A%2F%2Ffea.dgtu.donetsk.ua%3A8080%2Fjspui%2Fbitstream%2F123456789%2F11027%2F4%2Fabiltarova.pdf&usg=AFQjCNGS8ud8Jy4RrtxIGmy6OpRlC6pn0A&sig2=EVkj7daTg2J9WEaBLJoXbA&bvm=bv.104615367,d.bGg&cad=rjt

2. Haluzevyy standart vyshchoyi osvity Ukrayiny. Osvitn'o-profesiyna prohrama pidhotovky bakalavra napryamu pidhotovky 6.170202 "Okhorona pratsi". Kvalifikatsiyi 3152 - Inspektor z okhorony pratsi [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://konspekta.net/lek-5061.html>

3. Hladkova V. / Akmeolohichni aspekty pidhotovky maybutnikh fakhivtsiv / Hladkova V. // Zbirnyk naukovykh prats' Umans'koho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyny / Hol. red.: Martynyuk M.T. – Uman': PP Zhovtyy O. O., 2010. – Ch. 2. – С. 144-147;

4. Zatsarnyy V. V. Pidhotovka fakhivtsiv u haluzi okhorony pratsi v Ukrayini / Zatsarnyy V.V. // Vestnyk KhNADU, - 2012. – Вып. 59, - С. 33-37;

5. Kan'kovs'ky I. Profesiyna kompetentnist' inzhenera-pedahoha / Kan'kovs'ky I. // Zbirnyk naukovykh prats' Umans'koho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyny / Hol. red.: Martynyuk M. T. – Uman': PP Zhovtyy O. O., 2010. – Ch. 2. – 396 s.; с. 253-260;

6. Kruzhylko O. Ye. Vykorystannya matematychnoho modelyuvannya v komp'yuternykh navchal'nykh systemakh z okhorony pratsi // Problemy okhorony pratsi v Ukrayini: Zbirnyk naukovykh prats'. – K.: NNDIPBOP, 2009. – Vyp. 17. – С. 91-96;

7. Orhanizatsiya nahlyadovoyi diyal'nosti v haluzi okhorony pratsi: Navch. posib. / Tkachuk K. N., Fylypchuk A. S., Zerkalov D. V., Polukarov O. I., Polukarov Yu. O., Kruzhylko O. Ye. – K.: NTUU«KPI», 2014. - 261s.; s.8;

8. Постанова КМУ № 1719-2006-п від 13.12.2006 Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kodeksy.com.ua/norm_akt/source-KMU/type-Постанова/1719-2006-п-13.12.2006.htm

9. *Taran O. V. Suchasnyy stan i perspektyvy vdoskonalennya zakonodavstva u haluzi okhorony pratsi / O. V. Taran // Forum prava. – 2011. – № 3. – S. 770–773 [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2011-3/11tovgop.pdf>;*